

környezet, a tenger, a vizek és a talaj védelmében. A földkiárusítással a horvát nép elvesztené történelmi létalapját, ennél fogva az állam megvédi e kincsünket, hogy a jövődő nemzedékek is tartósan hasznosíthassák.

A szerbeknek és horvátoknak a múlt század negyvenes éveibe visszanyúló nyelvi-etnikai-területi ellentétei napjaink szerb politikájában és publicisztikájában drámai méreteket öltöttek, s már-már testvérháborúval fenyegetnek. Az erős központi államra alapozó jugoszláv föderalizmus kommunista koncepciója mint a föderáció antitézise nem tette boldoggá Jugoszlávia népeit, de az 1974. évi alkotmány meghozatalát követő nemzeti gazdaságokra való feldarabolás sem. A horvátoknak a jugoszláv közösségre vonatkozó tapasztalatai nem nevezhetők pozitívoknak, s az egyetlen, amit az európai közösségbe való belépésig szorgalmazni tudunk, az a nemzeti államok jugoszláv konföderációja.

Zágráb, 1990. III. 10.

Dr. Nikola Novaković,
a HPP elnöke
(SZ. K. ford.)

HORVÁT SZOCIÁLLIBERÁLIS SZÖVETSÉG

(Hrvatski socijalno-liberalni savez)

1. *Hrvatski socijalno-liberalni savez (HSL) – Horvát Szociálliberális Szövetség (HSZLSZ).*
2. *A megalapítás napja: 1989. március 3. Bejegyezve 1990. január 19-én.*
3. *Tevékenységünk alapelveit, illetve a párt programnyilatkozatát 1989. május 23-án fogadtuk el.*
4. *Program mellékelve.*
5. *Egyetlen párt hagyományait sem folytatjuk.*
6. *Pártunk területi elv szerint szerveződik.*
7. *A szövetség vezető testületei a Tanács és a Végrehajtó Bizottság. Az elnök Dražen Budiša, az alelnökök pedig: Ljubo Antić, Božo Kovačević, Jozo Radoš és Vladimir Bogdanić.*
8. *Jelenleg 40 alapszervezetünk van.*
9. *A szerveződés alapformája a tagozat.*
10. *Taglétszámunk 5000.*
11. *Székhelyünk: Zagreb, Šubićeva 29. Tel.: 041/417-093.*
12. *Lapunk az Obzor. A szerkesztőség címe: m.f.*
13. *Eddigi tevékenységünk keretében gyűjtést szerveztünk az árvízkárosultak javára, ünnepséget rendeztünk a francia forradalom 200. évfordulója alkalmából, mozgalmat indítottunk Jelačić bán szobrának visszaállításáért, és aláírásokat gyűjtöttünk képviselőházi beadványunkhoz a politikai demokrácia megteremtéséért.*
14. *Pártként működünk, és részt veszünk a választásokon.*
15. *Tagjai vagyunk a Nemzeti Megegyezés Koalíciónak.*

Zágráb, 1990. március 5.

A HSZLSZ alelnöke:
Vlado Bogdanić

A HORVÁT SZOCIÁLLIBERÁLIS SZÖVETSÉG PROGRAMJA

A Horvát Szociálliberális Szövetség az első ellenzéki párt Horvátországban, amelynek megalakulása a második világháború utáni időszakra esik. Még mielőtt Berlinben, Prágában, Szófiában és Bukarestben bekövetkezett volna az ismert fordulat, már 1989 márciusában a következő mondattal kezdtük Zágrábban kiadott programnyilatkozatunkat: „Szemtanúi vagyunk a társadalom fölé helyezett egypárti kommunista uralom és minden ilyen hatalmi módszer világméretű, történelmi kudarcának és teljes csődjének.”

Abból az elvből kiindulva, hogy csak az a közösség lehet szabad, amelyben minden egyén szabadon és szociális biztonságban él, a HSZLSZ a következő célokat tűzi ki:

1. Az egyén testi és szellemi sérthetlensége;
2. A polgári és politikai szabadság, a jogi és szociális biztonság megteremtése;
3. Az egyének szabad egyesülése, a maguk meggyőződése és szükségletei szerint;
4. Minden szubjektum – egyén és jogi személy – joga a tulajdonra, szabad csatlakozása a vállalkozók rétegéhez;
5. Tartós megghiúsítása minden olyan politikai és egyéb programnak, amely erőszakot, nemzeti, vallási, ideológiai, politikai és faji türelemtelenséget hirdet és valósít meg;
6. A nemek munkaügyi, jogi és társadalmi egyenrangúsága.

E célokat a HSZLSZ a következő megoldásokkal tartja elérhetőeknek:

1. Többpárti parlamentáris rendszer, közvetlen választások, a hatalom szigorú megsztása és a bíróság függetlensége;
2. A tulajdon minden formájának jogegyenlősége;
3. Szabad árupiac, a munka- és a tőkepiac szabadsága;
4. Vegyes gazdaság, fejlett kisüzemi gazdasággal és közvetlen formájú társulásokkal;
5. A munkások participációja és öngazgatása a tulajdonviszony típusától függően és szabad szakszervezeti tömörülése;
6. A földmaximum megszüntetése és az egyénileg szerveződő mezőgazdaság fejlesztésének és korszerűsítésének sokoldalú támogatása.

A felsorolt elvek érvényesítésén alapuló állam szociális biztonságot teremt azoknak a polgároknak is, akiket a piacgazdaságra és pluralista társadalomra jellemző versenyhelyzet lemaradással fenyeget. Célunk az a társadalmi jólét, amely a legfejlettebb demokráciákban már megvalósult, mindenütt, ahol az előrehaladást a vállalkozói szellemre, a képzettségre, a tudásra, az emberi környezet védelmére, az erkölcsi felelősségre és a munkára alapozták, nem pedig a forradalmi erőszakra. A HSZLSZ a maga programsikerének fogja tekinteni a demokráciának és a liberalizmusnak mindazokat a vívmányait, amelyek az egyén szabadságát és a társadalom boldogulását erősítik, s amelyeknek értékét a gyakorlati élet igazolja.

A szabadság programjának, amelyet a HSZLSZ kínál fel programul Horvátországnak, s amelyet Horvátország ajánlhat fel programként Jugoszláviának, a következők a legfőbb pontjai:

1. *A demokrácia kiteljesedése:* A demokrácia és a békés, szabad élet megteremtésének legfőbb akadályát és legnagyobb veszedelmét Jugoszláviában az az agresszív nacionalista politika és a totalitárius erőszaknak azok a módszerei képezik, amelyeket a jelenlegi szerb politikai vezetőség alkalmaz, élén Slobodan Miloševićtyel. Nehézségeket okoznak a totalitárius tudat maradványai a meglévő egypárti uralom körei részéről úgyszólván az összes többi jugoszláv köztársaságban is. A Horvát Szociálliberális Párt a maga legfőbb feladatának és céljának tekinti, hogy szétzúzzuk a szabadságnak és a demokráciának ezt a veszedelmét, s hogy megteremtjük az igazi demokrácia rendszerét, amely lehetővé teszi minden emberi és polgári jog teljes tiszteletben tartását.

2. *Horvátország és Jugoszlávia:* Nem vagyunk mindenáron Jugoszlávia mellett és

nem akarjuk mindenáron feldarabolni Jugoszláviát. Erről Jugoszlávia népeinek kell dönteniük teljesen szabadon, előbb külön-külön, azután pedig együttesen, békeszeretőn és megegyezésesen, demokratikus módon. Ez magábfoglalja minden nép jogát az önrendelkezésre, beleértve az önállósulás és egyesülés jogát is. Ennek kiindulópontja a jogállam eszméje, amelyben törvény kötelez minden polgárt, intézményt és államhatalmi szervet. A HSZLSZ tiszteletben fogja tartani a Horvát Köztársaság parlamentárisan megszavazott alkotmányát és a minden tagország egyetértésével meghozott föderális, illetve konföderális alkotmányjogi aktust.

3. *Jövönk Európában van:* A HSZLSZ álláspontja, hogy Jugoszlávia haladéktalanul kérje hivatalosan felvételét az Európai Közösségbe és a többi integrációs európai testületbe.

4. *A horvát alkotmány:* Nem akarunk semmiféle további kísérletezést az úgynevezett „új szocializmussal”, hiszen a ki nem tapasztalt társadalmi rendszerekért már eddig is nagy árat fizetett Jugoszlávia. Az új horvát alkotmány legyen a szabadság alapokmánya, ne pedig a receptgyűjteménye valamely ideológiai eljárásmodnak.

5. *Megértőek és tisztességesek pártja:* a türelmet képviseljük. Nem akarunk bosszúvágyat a politikai életben, mert ez csak a gyűlöletet szítja és újabb veszedelmes feszültségeket teremt. Hisszük, hogy Horvátországnak szüksége van ránk mint egy értelmes környezetben működő liberális pártra. Nem vagyunk sem elitisták, sem populisták, hanem az értelmes és tisztességes emberek pártja kívánunk lenni.

6. *Gazdasági megújulás: vállalkozói kedv és menekülés a nyomorból.* Meggyőződésünk, hogy a magánvállalkozások útján létrejövő gazdaság lehetővé teszi a kommunális, szociális, környezetvédelmi és egészségügyi programok megvalósítását, vagyis a társadalmi jólét megerősítését.

7. *A kivándoroltak Horvátországa:* A kivándoroltak iránti politikai viszonyulásunkban ápolnunk és fejleszteniünk kell a horvát kulturális együvé tartozást, a kivándoroltak nemzeti azonosságtudatának megőrzését, valamint az „ideiglenes” külföldi munkán tartózkodó polgárok visszatérését és reintegrálódását.

8. *A kommunális rendszer reformja:* Abból a világos felismerésből kell kiindulnunk, hogy nem írhatunk elő Horvátországban minden község számára teljesen egyöntetű rendszert. A képviselőháznak nagyobb önállóságot kell adnia a községeknek abban, hogy a maguk körülményeihez idomítsák saját jogi és közigazgatási rendszerüket.

9. *Kultúra – a szabadság szellemének hű kifejezője:* A HSZLSZ határozottan szembezzegül minden olyan kísérlettel, hogy a művelődési életet bármiféle világnézeti, ideológiai és politikai patronátus alá helyezték, de különösen, hogy állami ellenőrzés alá vegyék.

10. *Semleges iskolarendszer és egyetemi autonómítás:* A HSZLSZ állásfoglalása szerint a nevelési-oktatási intézményeknek világnézeti, ideológiai és politikai semlegességet kell biztosítani, az egyetemeknek pedig klasszikus autonómiát adni. Helyénvalónak tartjuk, hogy a nevelés és oktatás területén magánintézmények létesüljenek – kezdve az óvodáktól egészen az egyetemekig.

11. *A vallás:* A HSZLSZ számára a vallás szerves részét képezi a szellemi életnek. Pártunkban, annak tagságában és vezetőségében egyaránt, kezdettől fogva jelen vannak a különböző felekezetű hívők és a vallásközösségek tevékeny tagjai. Követeljük a hatóságoktól, hogy azonnal töröljék el a vallásszabadság mindennemű korlátozását (a börtönökben, a katonaságnál stb.), ami szegyenbe hoz bennünket a civilizált és művelt világ előtt.

A HSZLSZ programcéljainak ebből a kivonatos ismertetőjéből az élet számos fontos területe kimaradt (falu, ökológia, tudomány, a nő helyzete, népesség, energia, külpolitika, honvédelem stb.), de mindezek vonatkozásában a HSZLSZ álláspontjai a liberális demokrácia elveire alapozódnak, mint általános útmutatókra az előttünk felvetődő különböző kérdések megoldásában.

(N. J. ford.)